

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

α ν τ ι

Περίοδος Β', τεύχος 282, Παρασκευή 1 Μαρτίου 1985

Δρχ. 70

ΚΑΡΑΜΑΝΛΗΣ - ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ: Η ΣΥΝΑΡΧΙΑ ΣΕ ΣΥΝΕΝΟΗΣΕΙΣ ΜΕ ΤΗ «ΝΔ»

● ΜΝΗΜΗ ΓΙΩΡΓΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ

Γράφουν: Γ. Αράγης,
Χρ. Βακαλόπουλος,
Μ. Κουμανταρέας

● 17 ΝΟΕΜΒΡΗ

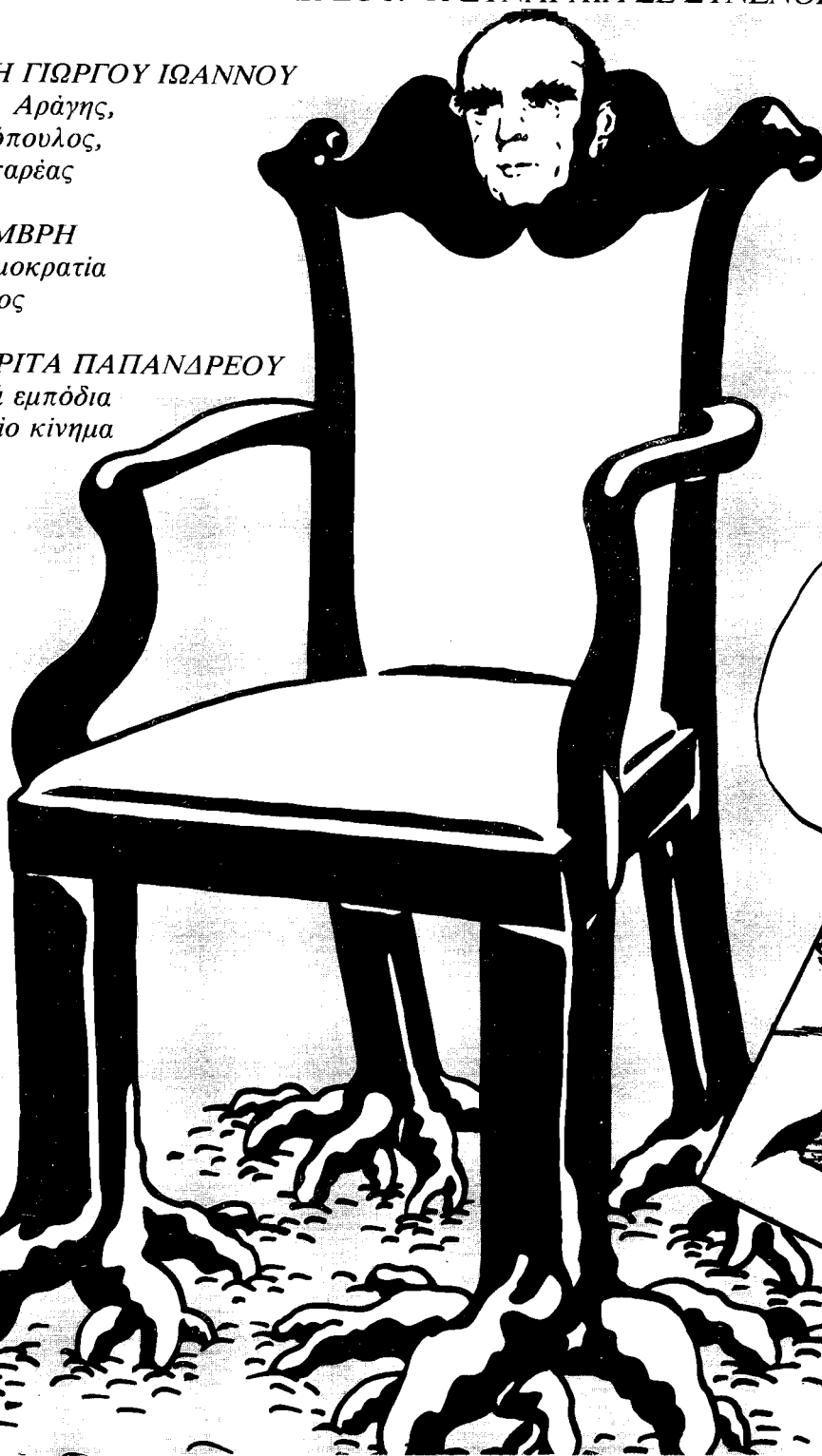
Για την τρομοκρατία
και το κράτος

● ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

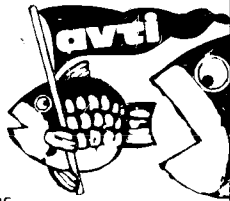
Πολιτισμικά εμπόδια
στο γυναικείο κίνημα

● ΜΠΟΣΤ

Επιστολή προς Κώστα
και Ανδρέα

ΤΑΣΟΣ

Περίοδος Β'
 ● Χρόνος 12ος
 ● Τεύχος 282
 Παρασκευή 1 Μαρτίου 1985
 δρχ. 70

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ
 ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ
 Δημοχάρους 60
 115 21 ΑΘΗΝΑ
 Τηλ: 72.32.713 - 72.32.819

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΑΝΤ. ΜΠΕΡΕΤΤΑΣ
 Η περίπτωση της «17ης Νοέμβρη» 8
 ΜΠΟΣΤ
 Οδηγός αλληλογραφίας για Προέδρους
 και υποψηφίους Προέδρους 11
 ΧΡ. ΚΥΡΙΑΖΗΣ - Γ. ΦΙΛΙΠΠΟΥ
 Η κλειστή πολιτική της θωρακισμένης
 δημοκρατίας 12
 Μ. ΜΟΥΡΜΟΥΡΗΣ
 Ένα δάνειο με πολλούς τόκους και μια
 υποθήκη για το μέλλον 12
 ΔΗΜ. ΜΙΧΑΗΛ
 Ιστορικός συμβιβασμός α - λα - ελληνι-
 κά 18
 ΓΙΩΡΓΟΣ ΑΝΑΣΤΑΣΙΑΔΗΣ
 Προεδρική εκλογή και Προεδρικός ρό-
 λος 20
 ΜΑΡΓΑΡΙΤΑ ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ
 Πολιτισμικά εμπόδια στη Γυναικεία Αλ-
 ληλεγγύη 25
 ΑΙΜΗ ΜΠΑΚΟΥΡΟΥ
 ΜΑΡΙΑ ΠΑΓΚΑ
 Τα «παραλειπόμενα» της δίκης του
 Μπέσκου 30
 ΠΕΤΡΟΣ ΚΕΡΥΝΕΙΑΤΗΣ
 Κύπρος: Κύριο πρόβλημα η χρεοκοπία
 των οραμάτων 32
 ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΤΣΟΥΚΑΛΑΣ
 Ούτε καν μανδραγόρας 36
 ΜΝΗΜΗ ΓΙΩΡΓΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ 39-47
 ΜΕΝΗΣ ΚΟΥΜΑΝΤΑΡΕΑΣ
 Σκέφτομαι τον Ιωάννου 40
 ΧΡ. ΒΑΚΑΛΟΠΟΥΛΟΣ
 Από το χάος στο χατί 45
 ΓΙΩΡΓΟΣ ΑΡΑΓΗΣ
 Σκόρπιες σκέψεις μπροστά στη σωρό
 του Γ. Ιωάννου 46
 ΧΡ. ΛΑΖΟΣ
 Η εμπειρία του βιωμένου χώρου: Μια
 συζήτηση με τον Χρόνη Μπότσογλου 52

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ
ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ
 ΑΝΤΗΝΩΡ
 «Ο δικομματισμός έφερε την 26 Μαΐου» 4
ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ
ΓΕΛΟΙΟΓΡΑΦΙΕΣ
 Γ. ΙΩΑΝΝΟΥ 10
ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ
 ΑΝΝΥ ΒΙΤΣΕΝΤΖΟΥ
 Ουρουγουάη: Οι Τουπαμάρος ελεύθεροι!
 —Για πόσο; 35
ΑΝΤΙΣΤΡΟΦΕΣ
 Σ. ΚΑΒΟΥΝΙΔΗΣ
 Περί πιθήκων (και άλλων τινών) 38
 Κ. ΜΙΤΖΗΡΑΣ
 (Το)ΣΩΓΙΕΡ και (Λαίδη) ΧΑΜΙΛ-
 ΤΟΝ, Ξανά μαζί 38
ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ 48
ΑΝΑ-ΓΝΩΣΕΙΣ
 ΑΝΤΕΙΑ ΦΡΑΝΤΖΗ
 Το ερωτικό τοπίο της Μάτσης Χατζηλα-
 ζάρου 49
ΒΙΒΛΙΟΠΑΡΟΥΣΙΑΣΗ 54
ΔΙΑΛΟΓΟΣ 55

**ΕΡΓΩ ΔΕ... ΤΟΥ
 ΠΡΩΤΟΥ ΑΝΔΡΟΣ ΑΡΧΗ**

ΤΟ ΟΤΙ Η Ελλάδα φαίνεται - επί τέλους - να αποκτά το νέο Περικλή της, αποτελεί καταρχήν την ευγλωττότερη σύγκριση μεταξύ του αρχαίου κλέους και της νεοελληνικής πραγματικότητας. Αυτή δε τη φορά, δεν θα αρνηθούμε ότι εδώ επαληθεύεται η ρήση πως κάθε λαός που έχει δικαίωμα να εκλέγει, έχει και την ηγεσία που του αξίζει.

ΔΙΟΤΙ ΠΡΑΓΜΑΤΙ κατ' αξίαν, δηλαδή με την αξία του, εκλέγεται ο κ. Καραμανλής. Μπορεί ατενίζοντας τον πολιτικό ορίζοντα, αθροίζοντας τις ψήφους της Ν.Δ. και του ΠΑΣΟΚ να ανακράξει «ήταν όλοι τους παιδιά μου» - και να έχει δικαίο.

ΟΧΙ ΜΟΝΟ γιατί, ψηφίζοντάς τον, απέδειξαν και τα δύο κόμματα - και ιδιαίτερα το ΠΑΣΟΚ - ότι έχουν ανάγκη από τον «πατέρα» και την κηδεμονία του. Αλλά κυρίως γιατί αυτή η σύγκλιση γίνεται πάνω στο έδαφος που ο ίδιος ο κ. Καραμανλής έχει διαμορφώσει, σε μια πορεία τριαντάχρονης - τουλάχιστον - συνέπειας.

ΖΟΥΜΕ, ΟΥΤΩΣ ή άλλως, την «καραμανλική» εθνική μας περίοδο. Η οικονομική και κοινωνική «ανάπτυξη» που θεμελίωσε ο κ. Καραμανλής το 1955, αποτελεί και το σημερινό πεδίο δράσης του ΠΑΣΟΚ και των ποσοτικών βελτιωτικών αιτημάτων της Αριστεράς. Το θεσμικό, πολιτειακό και πολιτικό πλαίσιο στο οποίο κινούνται, αναντίρρητα, όλες οι πολιτικές δυνάμεις, φέρνει τη σφραγίδα του κ. Καραμανλή, με το επιχρύσωμα του '74 και εντεύθεν.

Η ΕΛΛΑΔΑ αυτής της περιόδου φαίνεται ότι σημαδεύτηκε από τα όρια του «μπιντέ», εκεί όπου εξαντλούνται και τα οράματα άλλωστε του ελληνικού αστισμού, όπως τον οργάνωσε, τον συνάσπισε και τον εκφράζει ο κ. Καραμανλής, που δίκαια ψηφίζεται διευρυμένα. εφ' όσον αυτό το πλαίσιο επιλογών του δεν αμφισβητήθηκε έμπρακτα από τους αντιπάλους του.

Η ΨΗΦΙΣΗ του κ. Καραμανλή, έτσι όπως παρουσιάζεται από το ΠΑΣΟΚ, φαίνεται να αποτελεί μια αδήριτη αναγκαιότητα, αν δεχτούμε ότι «οι αντικειμενικές και υποκειμενικές συνθήκες, οι εθνικοί κίνδυνοι, η ανάγκη ομαλότητας, η εμπειρία της συμβίωσης του 81-85 έδειξαν πως δεν υπάρχει εναλλακτική λύση».

ΑΛΛΑ ΒΕΒΑΙΑ, αν βγούμε σήμερα στους δρόμους να ψάξουμε για «εναλλακτική λύση», είναι πιθανότερο να βρούμε πετρέλαιο στα συντριβάνια της Ομόνοιας, παρά μια πειστική αντιπρόταση. Αλλά οι λύσεις δεν έρχονται από τον ουρανό την τελευταία νύχτα των «μωρών παρθένων». Προπαρασκευάζονται στους κοινωνικούς και πολιτικούς αγώνες, κατοχυρώνονται από την κυβερνητική πρακτική, θεμελιώνονται σε μια γενική μετακίνηση των κοινωνικών και πολιτικών συσχετισμών στο οικονομικό, κοινωνικό και πολιτικό πεδίο.

ΤΕΤΟΙΑ ΟΜΩΣ «πολιτική βούληση» δεν εκδηλώθηκε απ' το ΠΑΣΟΚ, ούτε, βέβαια, ηχεί ιδιαίτερα πειστική η «απόρριψη» του κ. Καραμανλή από την παραδοσιακή Αριστερά, όπως την πληροφορήθηκε ο ελληνικός λαός στις εφημερίδες.

ΒΕΒΑΙΑ ΑΠΟ μια άλλη σκοπιά, εκείνη της Ιστορίας, η υπερψήφιση του κ. Καραμανλή, όσο και αν εγγράφεται σαν πολιτική του νίκη, είναι μια στρατηγική του ήττα. Διότι, αυτή η επικέντρωση των πολιτικών ισορροπιών στη συμβολική παρουσία ενός προσώπου, δείχνει τη διάρκεια της κρίσης της αστικής εξουσίας στη χώρα μας, ή, αν θέλετε, την κρίση της πολιτικής νομιμοποίησής της.

ΔΙΟΤΙ ΟΤΑΝ οι δημοκρατικοί θεσμοί και η εύρυθμη λειτουργία τους, η δυνατότητα να «συνεχίσει η Αλλαγή την πορεία της», η ομαλότητα και η αποτροπή των εθνικών κινδύνων συναρτώνται σε ένα πρόσωπο, τότε μπορούμε να ισχυριστούμε πως όλο αυτό το οικοδόμημα στηρίζεται σε σαθρά θεμέλια, είναι ένα καθεστώς που τελεί σε μια διαρκή κρίση εμπιστοσύνης στη σταθερότά του.

ΑΛΛΑ ΑΝ οφείλουμε να αναγνωρίσουμε κάποιο ιδιαίτερο χάρισμα στον κ. Καραμανλή, είναι ακριβώς αυτό, ότι δηλαδή, εκφράζοντας διαρκώς την αριστοτελική «μεσότητα», κατάφερε να προσαρμόσει τους θεσμούς σ' αυτό το μέτρο λειτουργικότητας, δηλαδή να εξουδετερώσει την αυτοδυναμία τους και την αυτάρκειά τους.

ΚΙ ΑΝ αυτή τη στιγμή και το ΠΑΣΟΚ εντάσσεται στον αστερισμό της διαπραγμάτευσης του δικού του χώρου, μέσα στα πλαίσια της μεταπολιτευτικής πραγματικότητας, είναι για τούτο πιο επιτακτικό το αίτημα για μια συνολικά διαφορετική πορεία του τόπου.

ΠΟΥ ΕΙΝΑΙ γεγονός ότι θα είχε διευκολυνθεί, αν οι θεσμοί και οι πολιτικές λειτουργίες αναλογούσαν στους πολίτες χωρίς τον κηδεμόνα τους...

Σκόρπιες σκέψεις μπροστά στη σορό του Γιώργου Ιωάννου

του Γιώργου Αράγγη

Αγία Σοφία Θεσσαλονίκης, 5 του 17 χιλιόμετρα βόρεια της Θεσσαλονίκης ο Γ. Ιωάννου

Αυτή την εκκλησιά τη θυμάμαι —μόνο που τότε δεν υπήρχαν οι ρωγμές τις οποίες προκάλεσε ο σεισμός, ούτε τα αντιστηρίγματα κι οι σκαλωσιές που τοποθετήθηκαν για τις επιδιορθώσεις. Τότε ήταν μια μέρα ανοιξιάτικη γεμάτη ήλιο, ενώ σήμερα έχει συννεφιά, φυσάει αέρας, κάνει κρύο και χιονίζει. Θυμάμαι τη φωνή του, καθώς περιδιάβαζε το χώρο, και τις χειρονομίες του: έδειχνε και ταυτόχρονα σχολίαζε τις διαστάσεις με συναφείς αναφορές στην ιστορία, τους όγκους, τις εικόνες και τις φωτοσκιάσεις. Τώρα η φωνή του, όχι τόσο καθαρή, μπλέκεται με τους ψαλμούς της νεκρώσιμης ακολουθίας, τους μικροθούβους και το ασταμάτητο κλάμα της Ερμιόνης Ηλιάδη, και του Γιάννη Πατσώνη που είναι δίπλα μου. Κι όμως αισθάνομαι κάπως έξω απ' όλα αυτά. Το αφιρνιαστικό γεγονός του θανάτου του το σκέφτομαι σχεδόν μηχανικά. Πάω να το συλλάβω, να το κάνω κυρίαρχο αίσθημα της στιγμής και συνεχώς μου διαφεύγει. Ό,τι κυριαρχεί μέσα μου είναι η αίσθηση του ζωντανού ανθρώπου. Την ξέρω αυτή την αδυναμία μου να συνειδητοποιήσω κατά βάθος το θάνατο προσφιλών προσώπων αμέσως και οργανικά. Έτσι και τώρα: δεν ωφελεί να επιμένω να κατανοήσω και να δεχθώ, μέσα σε λίγο χρονικό διάστημα, τον ξαφνικό του θάνατο. Θα 'ναι υποθέτω κάτι που συμβαίνει σε πολλούς.

Η σκέψη όμως ποτέ δεν ησυχάζει. Χωρίς ουσιαστικά καμιά αναστολή από την ιερότητα της ώρας, θέλει να ψάξει, να διακρίνει, να ρωτήσει. Όσοι, με τον ένα ή τον άλλο τρόπο, τον γνώρισαν από κοντά ως λογοτέχνη, πόσο μπορούν δίπλα στο φέρετρό του να ξεχωρίσουν τον άνθρωπο από το έργο του; Όλος αυτός ο κόσμος δεν είναι συγγενείς του. Η τιμητική φρουρά τα στεφάνια και τα ψηφίσματα είναι για τον πνευματικό άνθρωπο, προπάντων για το λογοτέχνη, δηλαδή το έργο του. Είναι ωστόσο τόσο ζωντανή η παρουσία του, τα πάθη, και τα φερσίματα, τα δικά του αλλά και τα δικά μας αναγκαστικά, ώστε το έργο του να συμφύρεται μαζί τους. Όσοι μιλούν αυτές τις μέρες και για πολύ καιρό ακόμη για το λογοτεχνικό του έργο μιλούν ή θα μιλούν σα να 'ναι ζωντανός. Το ίδιο βέβαια και για το πρόσωπό του.

Τι έφταιξε και πέθανε τόσο νωρίς και τόσο αναπάντεχα; Ήταν να γίνει, λέει, μια απλή εγχείρηση προστάτη. Μια απλή εγχείρηση η οποία παρουσίασε μετεγχειρητική επιπλοκή με αποτέλεσμα να πάθει σπληνία. Κάπως έτσι. Πολλές απορίες και πολλά ερωτήματα —εννοώ φιλικά και ανυπόκριτα, όχι από ανεξίτηλα προθέσεις κάποιων δημοσιογράφων. Ήταν τόσο απλά τα πράγματα; Τα τελευταία δώδεκα χρόνια, όσο ξέρω, ο Ιωάννου δεν βίωσε διακοπές. Πριν από οχτώ χρόνια, αν θυμάμαι καλά, παρουσίασε αιματουρία. Γότε άρχισε να κάνει τακτικότερη ζωή και κατάφερε να χάσει κάμποσα κιλά βάρος. Αργότερα ξεθάρρεψε, άρχισε πάλι την κουραστική δουλειά, ξαναπήρε βάρος και ζούσε όπως πρώτα. Πριν από αρκετούς

μήνες κάτι δεν πήγαινε καλά με την υγεία του. Κι όταν η κατάσταση έγινε δυσβάσταχτη αποφάσισε επιτέλους να εξεταστεί. Επιτέλους, αλλά καθυστερημένα. Οι γιατροί μίλησαν αρχικά για καρκίνο του προστάτη. Δεν ήταν καρκίνος, απλώς είχε κατακράτηση ούρων εξαιτίας του προστάτη. Του βάλαν καθετήρα για να φεύγουν τα ούρα κι ένιωθε καλύτερα. Αλλά η λύση του καθετήρα ήταν προσωρινή κι έπρεπε να εγχειριστεί. Έπρεπε να εγχειριστεί, δεν υπήρχε άλλος τρόπος θεραπείας. Το καλύτερο, για όποιον φτάνει στο χειρουργικό κρεβάτι, είναι να είναι όσο το δυνατό βιολογικά και ψυχολογικά ακμαίος. Ο Ιωάννου δεν ήταν. Βρισκόταν σε κατάσταση πνευματικής και σωματικής υπερκόπωσης, τα νεφρά του είχαν ως ένα βαθμό βλαφτεί και το αμυντικό του σύστημα φυσικά δε βρισκόταν σε εξαιρετικό επίπεδο. Το καλύτερο θα ήταν να τα παρατήσει όλα για μερικούς μήνες και να μπει σ' ένα νοσοκομείο, ώσπου να συνέλθει όσο γινόταν πιο πολύ. Το απέκλεισε ο ίδιος επιμονα και σχεδόν πεισματικά. Για μια απλή εγχείρηση τι χρειάζονταν όλα τούτα; Έτσι, όταν έγινε τελικά η εγχείρηση και ήρθε η μετεγχειρητική επιπλοκή —επιπλοκή ούτε απίθανη ούτε πρωτοφανής— ο οργανισμός του αντέδρασε ασθενικά. Κι όταν πήγε στη μέση η σπληνία τα πράγματα έγιναν από τη μια στιγμή στην άλλη δραματικά. Κι όμως ήταν ζήτημα ωρών, κάτω από την πλημμυρα των αντιβιοτικών, να κερδηθεί η μάχη, όταν τα νεφρά σταμάτησαν να λειτουργούν και όλα τελειώσαν.

Από τι πέθανε ο Ιωάννου; Η πιο απλή απάντηση είναι να πει κανείς από μετεγχειρητική επιπλοκή. Έχει συμβεί σε πολλούς εγχειρισμένους. Δεν είναι παράξενο. Εντούτοις, η ατυχία της μετεγχειρητικής επιπλοκής στην περίπτωση του, θα πρέπει να συσχετιστεί με τον τρόπο που ζούσε τα τελευταία χρόνια. Χρόνια υπερτάσης και υπερκόπωσης. Έγραφε όλο και πιο πολύ, διάβαζε και παρακολουθούσε την επικαιρότητα, έπαιρνε μέρος στη λογοτεχνική κίνηση και ξοδευόταν κατά τρόπο εξοντωτικό. Αντιδρούσε προς κάθε κατεύθυνση.

Ήταν υπερευαίσθητος για ό,τι τον αφορούσε και ζούσε κατάμονος. Περιστατικά που σ' άλλους θα προκαλούσαν το χαμογελο, ή έστω το μικρό σχόλιο, αυτόν τον αναστατώναν. Όταν αισθανόταν ότι τον αδικούν θιγόταν και συμπεριφερόταν σα να τον είχε βρει μεγάλο κακό. Και τις φιλικές γνώμες τότε, γνώμες για μετριοπάθεια, τις θεωρούσε σχεδόν εχθρικές. Υπερευαίσθησία και μοναξιά μέσα σ' ένα πνευματικό κλίμα ωστόσο, όπου η ιδιοτέλεια και η συμπαιγνία βρίσκουν πρόσφορο έδαφος να ευδοκμοούν. Το παιγνίδι αυτό της φθοράς το ήξερε. Κι εντούτοις δε φυλάχτηκε. Ήταν άνθρωπος προπάντων θυμικός. Σ' όλα τα περιστατικά που τον αφορούσαν, σ' όλες τις προκλήσεις, αντιδρούσε παθιασμένα και άμετρα. Κι αυτά με τον καιρό πλήθαιναν. Πόσα αποθέματα αντοχής διαθέτει ένας άνθρωπος, πόσο μπορεί να ξοδευτεί, όταν έχει μπλέξει έτσι και δεν οικονομεί τις δυνάμεις του; Και ποσο ανεύθυνος τελικά ει-

το «Είς Εαυτόν», στην *Πρωτεύουσα των προσφύγων*, σελ. 243).

Ο συγγραφέας είναι, λοιπόν, κάποιος που πρέπει να εγκαταλειφθεί σ' ένα γραπτό ταξίδι με πυξίδα το σώμα του. Γότε το αποτύπωμα εμφανίζεται και είναι πάντα το δικό του, τίποτα το «αντικειμενικό» δεν υπάρχει σ' αυτή την πορεία που ωστόσο, άλλο σκοπό δεν έχει από το προσωπικό και το συλλογικό βίωμα. Το ίδιο πρέπει να κάνει κι αυτός που θέλει να γνωρίσει κα-

λά μια πολη; πρέπει να αφηθεί να τον παρασύρει, να τον οδηγήσει εκείνη κάπου. Η ματιά του θα της δώσει νόημα. Γράφοντας για τη Θεσσαλονίκη, παραδομένος σ' αυτήν, ο Γιώργος Ιωάννου έδωσε ένα νόημα στη συνάντησή του με τα ζωντανά ιχνη 2.300 χρόνων κι αυτός ήταν ο τρόπος που διάλεξε για να αγαπήσει τον καθένα από εμάς, δίνοντας νόημα σ' αυτό το δύσκολο παρόν που αποτελεί κάθε ανάγνωση.

Χρήστος Βακαλόπουλος

να, ανεξάρτητα από την ιδιοσυγκρασία του, ο τρόπος που έχουμε οργανώσει και αναδεχθεί τη λογοτεχνική μας «αγορά»; Εννοώ πόσο ανεύθυνος είναι για την πνευματική και βιολογική φθορά του Ιωάννου;

Αναρωτιέμαι αν και ως πιο σημείο είχε επίγνωση της λογοτεχνικής αξίας του. Ευθέως, όσο ξέρω, δε μιλούσε για την αξία του έργου του. Άφηνε ωστόσο την εντύπωση, κυρίως με τον τρόπο που μιλούσε για το έργο σύγχρονων και μη ομότεχνών του, πως είχε μάλλον εξαιρετική ιδέα για τα γραφτά του. Μολαταύτα, ήταν φανερό μια ορισμένη αντίφαση. Θέλω να πω ότι υιοθετούσε γενικά σαν αξιολογικό κριτήριο για τη δουλειά του τη δημόσια γνώμη. Όσο ανέβαινε η δημοτικότητα του, όσο προβαλόταν, τόσο έδειχνε να πιστεύει περισσότερο στην αξία της δουλειάς του. Πώς είχε αποδεχτεί ένα τέτοιο κριτήριο, έστω και περιορισμένα, ένας άνθρωπος που είχε σαφή ιδέα της αξίας του; Και πώς επηρεαζόταν τόσο πολύ από το τι λεγόταν στη λογοτεχνική μας πιάτσα για το έργο του; Κι ακόμη: πώς ένας άνθρωπος που τον πλήρωναν τόσα βιώματα δεν αισθανόταν αυτάρκης και ήρεμος μπροστά στις θετικές ή αρνητικές γνώμες που έφταναν στη δημοσιότητα; Και γιατί να τρέχει να δίνει συνεντεύξεις με κάθε ευκαιρία και προς κάθε κατεύθυνση; Γιατί να δημοσιεύει κείμενα γραμμένα στο γόνατο και να γράφει κάποτε πράγματα που δεν τα πιστεύει; Παράξενες αντιφάσεις για ένα λογοτέχνη τόσο ταλαντούχο. Αμφέβαλε τάχα ότι ήταν το πιο αξιόλογο μεταπολεμικό τάλαντο στην πεζογραφία μας, ώστε να ανησυχεί και να ταράζεται για τα λόγια του τάδε κριτικού ή δημοσιογράφου; Θα πρέπει να πω ωστόσο πως

από την πλευρά της λογοτεχνικής κριτικής δε αισθανόταν ασφαλής. Αν σκεφτούμε ότι μέχρι σήμερα έχουν ουσιαστικά γραφτεί για τον Ιωάννου μόνο ~~αξιολογήσεις~~ σημειώματα, χωρίς ιδιαίτερες αξιώσεις κριτικής, δεν είναι πολύ περιεργο που δεν αισθανόταν ασφαλής. Ως τη στιγμή αυτή ό,τι καλύτερο έχουμε από την πλευρά της κριτικής για την πεζογραφία του είναι ένα μικρό, αναλυτικό, κείμενο του Α. Κοτζιά στο περιοδικό «Η συνείδηση» για τη «Σαρκοφάγο». Η δυσαναλογία που υπάρχει ανάμεσα στο έργο του —το εκλεκτό του μέρος έστω— και στην κριτική του αντιμετώπιση είναι τουλάχιστο αποκαρδιωτική.

Δεν πέθανε σε νεαρή ηλικία. Το κύριο έργο του ασφαλώς το έχει δώσει. Κι όμως, μετρώντας ληξιαρχικά τη ζωή του, πέθανε αρκετά νέος. Αν έρχονταν διαφορετικά τα πράγματα, αν είχε βγει έγκαιρα από το φαύλο κύκλο της επικαιρότητας, όπου κερδίζουν οι δεξιότεχνες των παρασκηνίων και της πολιτικής, αν είχε αποσυρθεί για λίγα χρόνια από το προσκήνιο, αν δεν παρουσιαζόταν η μετεγχειρητική επιπλοκή αν... αλλά δεν έγινε έτσι. Έφυγε ξαφνικά και μας άφησε να κάνουμε μάταιες υποθέσεις.

ΥΓ: Γράφοντας βιαστικά αυτές τις πρώτες σκέψεις για το θάνατο του Ιωάννου ίσως νομιστεί πως στο κείμενο υπάρχουν θεληματικές αιχμές για συγκεκριμένα πρόσωπα. Όχι, όσο μπορώ να ελέγγω τον εαυτό μου, δεν υπάρχουν. Η ώρα του θανάτου είναι προπάντων ώρα συγγνώμης. Κι αυτή τη σημασία φαντάζομαι πως είχε η παρουσία του κ. Μαρωνίτη στην κηδεία του —όχι για τον Ιωάννου αλλά για μας τους ζωντανούς.

ΕΡΓΟΓΡΑΦΙΑ ΓΙΩΡΓΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ

Πεζογραφία:

- Για ένα φιλότιμο (1964). Πεζογραφήματα.
- Η Σαρκοφάγος (1971). Πεζογραφήματα.
- Η μόνη κληρονομιά (1974). Διηγήματα.
- Το δικό μας αίμα (1978). Πεζογραφήματα.
- Ομόνοια, 1980 (1980). Πεζογράφημα.
- Επιτάφιος Θρήνος (1980). Διηγήματα.
- Κοιτάσματα (1981). Πεζά κείμενα.
- Πολλαπλά Κατάγματα (1981). Πεζογραφήματα.
- Εφήβων και Μη (1982). Πεζά κείμενα.
- Εύφλεκτη Χώρα (1982). Πεζά κείμενα.
- Καταπακτή (1982). Πεζογραφήματα.
- Η πρωτεύουσα των προσφύγων (1984). Πεζογραφήματα.

Ποίηση:

- Ηλιοτρόπια (1954).
- Τα Χίλια Δένδρα (1963).

Θέατρο:

- Το αυγό της κότας (1981).
- Η Μεγάλη Άρκτος (1981). Περιοδικό «Θέατρο».

Λαϊκός Λόγος - Μελέτες:

- Τα δημοτικά μας τραγούδια (1966).

• Μαγικά παραμύθια του ελληνικού λαού (1966).

- Παραλαγές (1970).
- Καραγκιόζης - Τόμοι 3 (1971-1972).
- Παραμύθια του λαού μας (1973).
- Αλεξάνδρεια 1916. Ημερολόγιο Φίλιππου Δραγούμη (1984).

Μεταφράσεις:

- Ευριδική, Ιφιγένεια η εν Ταύροις (1969).
- Στράτωνος Μούσα Παιδική (1980).
- Τάκιτου Γερμανία (1981). Περιοδικό «Εκηβόλος».

Περιοδικό (γραμμένο όλο από τον ίδιο):

Φυλλάδιο. Τεύχη 1-6.

Στίχοι:

Κέντρο Διερχομένων (1982). Σε μουσική Νίκου Μαμαγκάκη.

Κείμενα πρωτοδημοσιευμένα στο ANTI:

- Απάντηση σε έρευνα για τον Λαϊκό Πολιτισμό (1976), τχ. 42.
- Σκέφτομαι τον πατέρα μου (1979), τχ. 120
- Το «ΑΜΦΙ» (1979), τχ. 126
- Μαδέρια στο πέλαγος (1980), τχ. 142
- Και πάλι τα ανθρώπινα δικαιώματα (1980), τχ. 152
- Θεσσαλονίκη - Αθήνα, Μια ερωτική σύγκριση (1980), τχ. 155
- Το κοινό των Θεσσαλονικέων και τα κοινά (1980), τχ. 164
- Κυμαινόμενοι (1981), τχ. 188
- Ο πεζογράφος Β. Λούλης (1983), τχ. 222
- Το πάρκο της Δικαιοσύνης (1983), τχ. 237
- Ο Ιρανή, ο Λιβανί κι ο Γιουνανί (1983), τχ. 250

* Στο μικρό αυτό επικαιρικό αφιέρωμα βοήθησε ο Βαγγέλης Ραπτόπουλος.